

Romano hangos

15. ročník

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 17 • ČÍSLO 17 • VYŠLO 21. LISTOPADU 2015

zprávy

PŘEROV – 9. listopadu v podvečer proběhla veřejná diskuse o inkluzivním vzdělávání na základních školách v tomto městě. Prezenci novely Školského zákona přednesl náměstek ministryně školství Jaroslav Fidrmuc, představu akademické obce o těchto změnách dal docent Jan Michalík z olomoucké Pedagogické fakulty.

Není žádným tajemstvím, že město Přerov nepřekypuje snahou a podporou inkluzivního vzdělávání, které se týká včleňování romského žáka do hlavního vzdělávacího proudu. Na druhé straně je sympatické, že i tady se nad tímto problémem snaží zamýšlet, byť názory na něj se dosti různí. To je dojem našeho redaktora, který se veřejné diskuse účastnil aktivně. Jeho projev nebyl přijat bez výhrad.

z obsahu

Téma čísla: Podnikání

Rozhovory s

Milanem Ščukou

a Milanem Danihelem

strana 1, 4 a 5

Teror v Paříži

strana 2 a 7

Rozhovor
s Vojtěchem Veselým
z Cigi Cigi Cirkus

Na cirkuse miluju pestrost
strana 6

Romští podnikatelé: Neviditelní

foto: Sabir Agalarov

Podnikání chce odvahu. Podnikatel zodpovídá za své živobytí sám, na jeho úspěchu navíc často závisí i jeho zaměstnanci. Je vystaven nejistotě trhu, bojuje s konkurencí a mnohdy i s úřady. Být romským podnikatelem chce ale odvahu na druhou. V české společnosti není přívlastek „romský“ zrovna velká konkurenční výhoda. Možná proto jakoby o romských podnikatelích nebylo slyšet. Jakoby byli neviditelní. Je to skutečně tak?

Kupní síla rozhoduje

Důvodů, proč je romských podnikatelů málo a například v oblasti pohostinství jejich řady proti 90. létům výrazně prořídly, jsou

v první řadě čistě ekonomické. Služby jsou obor postavený na komunikaci a mezilidských kontaktech. Právě na tom, co mezi majoritou a Romy schází nejvíce. V případě, že se pak jako podnikatel rozhodnete zaměřit na „svou“ cílovou skupinu, narazíte u Romů na to, že nejsou dostatečná kupní síla. Mnoho z nás nemá práci, těžko zvládá pokrýt náklady na základní věci jako je bydlení, jídlo atd. Služby jsou něco navíc, pro mnoho Romů těžko dostupné.

Na čem se dá stavět

Baštou romských podnikatelů bylo a je, kromě již zmíněné gastronomie, stavebnictví. Částečně pro-

to, že Romové byli dlouhá desetiletí především levná pracovní síla v tomto oboru, ale také proto, že přidružené výroby byly jedním z mála výdobytků romské inteligence za minulého režimu. Na kontaktech pak mohli podnikatelé v 90. letech začít doslova a do písmene stavět.

Romský podnikatel: jev ojedinělý Znají to všichni novináři. Když přijde na romské podnikatele, jakoby člověk hledal jehlu v kupce sena. Když už má štěstí a najde toho, koho hledá, čeká ho často zklamání. Romští podnikatelé si publicitu většinou nepřejí. Stejnou zkušenost mám i já. Ve svém nekončícím hle-

dání zajímavých romských osobností a inspirativních příběhů jsem se jich pokoušela přesvědčit k rozhovoru pro rozhlas či televizi několik. Svou potřebu zůstat určitým způsobem neviditelní, motivovali různě.

Hlavním důvodem bývá už zmíněné romství jako konkurenční nevýhoda. Neochota přihlásit se ke své romské identitě je přes všechnu ekonomickou logiku podle mého názoru nejhorší možný důvod. Přestože totiž romští podnikatelé existují, mezi majoritou panuje klíšé, že jsou „jedni z milionu“, jev stejně ojedinělý jako pozorování polární záře nebo tasmanického čerta. Stejně jako celá romská střední třída.

Kdo má odvahu jít na pranýř?

Druhým důvodem jsou negativní a mnohdy opravdu nechutné reakce na ty, kteří se v minulosti odhodlali na mediální pranýř. Virtuální prostor je zahlušený frustrací vůči Romům, dokud si ale člověk nechte urážky přímo na svou osobu, nedokáže úplně pochopit, jak těžké to je.

Úspěch se neodpouští

Rom, který podniká, to pro mnoho lidí znamená dvě věci – buď je úspěšný, protože krade nebo je úspěšný, protože má „dotace“ a za jeho úspěchem tedy vlastně stojí „daňoví poplatníci.“ Pro závist nikdy nemusíme chodit daleko, o nepřejícnosti mezi Romy mluvili sami podnikatelé, kteří si přáli zůstat „neviditelní“. Úspěch se zkrátka nepromíjí, říká ne náhodou otrápané přísloví. Proto patří uznání všem Romům, kteří se do poctivého podnikání pouštějí. Ať už jsou vidět nebo ne.

Alica Sigmund Heráková

S Milanem Ščukou o romství, Romech a možnostech, které současnost přináší

Jak se vám povedlo dostat se do světa vysokého managementu?

Na pozici obchodního ředitele ve společnosti PORR pozemní stavby Morava jsem se dostal na základě oslovení ředitele pobočky pozemních staveb Morava pana magistra Cecha. Předcházelo tomu asi tříměsíční vyjednávání a koncem roku 2014 jsem se rozhodl, že tuto nabídku přijmu.

Proč si zvolili právě vás na tuto pozici?

Nebudu blafovat, s magistrem Cechem se znám již delší dobu a samozřejmě tento člověk ví o mých obchodních schopnostech a aktivitách. Vybral si mě kvůli mým profesním dovednostem.

A jak se vám podařilo získat takové profesní dovednosti, že je po vás poptávka na úrovni nadnárodních korporací?

Ve čtyřiceti sedmi letech už nějaké zkušenosti má člověk nasbírané. U mě to začalo tím, že někdy kolem roku 1995 jsem poprvé dostal manažerskou funkci ve firmě svého otce v Bělorusku. Otec měl ve společnosti majoritní podíl a já jsem tam pracoval ve funkci ředitele přes dva roky a měl pod sebou přes sto zaměstnanců.

Po návratu z Běloruska jsem založil vlastní společnost zaměřenou na telekomunikace a už jsem v podstatě jen podnikal. Okolo roku 2000 jsme se restrukturalizovali a zaměřili se na výstavbu těžší in-

frastruktury jako jsou vodovody, kanalizace a jiné městské komunikace. V roce 2006 jsem odpověděl znova na poptávku trhu a svůj podnik zaměřil na výstavbu developerských projektů, konkrétně výstavbu rezidenčního bydlení. Mezitím jsem získal vysoké manažerské vzdělání, otestoval svoje praktické znalosti a zkušenosti na ekonomických teoriích a získal titul Master of Business Administration (MBA). Díky nedokonalostem v zákonech jsem před nedávnem musel svůj podnik zavřít. A abych z toho nebyl příliš moc smutný, příroda mi poslala pana Cecha s jeho nabídkou stát se obchodním ředitelem společnosti PORR pozemní stavby Morava.

Jaké projekty dnes ze svého místa obchodního ředitele vedete?

Těch projektů je hodně a myslím si, že pro Romano hangos je jeden opravdu významný ze symbolického hlediska, potažmo pro celý romský národ. Společnost PORR se chopila realizace výstavby Památníku romského holokaustu v Hodoníně u Kunštátu. Společnost PORR Česká republika na základě mé osobní žádosti směřující k představenstvu společnosti se zúčastnila výběrového řízení v květnu letošního roku na rekonstrukci památníku v Hodoníně, vyhrála ji a v současné době tuto zakázku realizuje. Pokud si uvědomíme, že společnost PORR je nadnárodní a její obraty se pohybují v desetimístných číslech,

Pokračování na str. 4

zprávy

PARDUBICE – 10 a 11. listopadu zde proběhla konference krajských romských koordinátorů a terénních pracovníků. Program zahrnoval současná témata, z nichž nejvýraznější byla: Analýza sociálně vyloučených lokalit, práce Agentury pro sociální začleňování, připravované zákony o sociálním bydlení, o hmotné nouzi, prevenci kriminality a o Strategii romské integrace. Tato témata přiblíží redakce našich novin čtenářům v následujících vydáních.

BERLÍN – 29. října byl poškozen památník půl milionu Romů a Sintů zavražděných nacisty během 2. světové války. Mezi graffiti nápisy se objevila slova: Do plynu s nimi! Nápis byl již obnoven. Připomínáme, že památník je umístěn v parku poblíž zoologické zahrady naproti budovy německého parlamentu. Byl otevřen v roce 2012 německou kancléřkou Angelou Merkelovou. Naše redakce u toho tehdy byla a podala obsáhlou informaci. „Sedmdesát let po genocidě mají stále naši lidé problém s vylučováním Romů a diskriminací ve společnosti,“ řekl Romeo Franz, aktivista lidských práv.

PRAHA – Studie Centra ekonomických a tržních analýz nám sděluje alarmující informaci, že v ČR pracuje načerno až 200 000 lidí. Z tohoto počtu 30 % pracuje v oblasti oprav (zřejmě jsou na mysli práce ve stavebnictví), 25 % ve stěhování a 18 % při opravách automobilů. V rámci této nelegální činnosti se skrývají transakce do výše 614 miliard korun a nevyužitá možnost zvýšené nabídky pracovních míst do počtu 1,5 milionů pracovních příležitostí a zaměstnanosti na plný pracovní úvazek. Kdyby stát dokázal této situaci čelit alespoň částečně, snížila by se nezaměstnanost ještě pod 6 %, což je současný a dosud nejnižší údaj za celý rok. Toto číslo představuje 430 000 nezaměstnaných.

– Dne 4. listopadu zasedala Rada vlády pro záležitosti Romů v tomto roce podruhé. O programu Vás seznámíme na jiném místě Romano hangos. Článek bude nazván: „Plejáda seminářů a konferencí o romské otázce“.

Součástí této plejády byla i mezinárodní konference koncem října na téma: „Sběrem dat ke spravedlivému vzdělávání.“

Teror v Paříži

Co se stalo...

Kde teroristé útočili?

Došlo celkem k šesti koordinovaným útokům, při nichž podle posledních údajů zemřelo 129 lidí a dalších 352 bylo zraněno. Nejhorší byl zřejmě útok v sále Bataclan, kde se odehrával koncert americké metalové kapely. Asi v půl desáté večer tam vtrhli tři muži s kalašnikovy, někdo říká brokovnicemi. Chvilí drželi lidi v šachu, pak do nich začali pálit. Přítomný novinář popsal situaci jako velmi chaotickou. Lidi utíkali k východu, padali přes sebe. Tím útočníci získali víc času, takže podle svědectví stihli přebít zásobníky. V očekávání policejního zásahu k sobě vzali i několik rukojmích. Když policejní jednotka zjistila, že teroristé střílí, neotálela a vnikla do sálu. Během zásahu jednoho z útočnicků zastřelila, ostatní se během zásahu odpálili připravenou náloží. V hudebním klubu zemřelo 89 lidí.

Dalších více než 30 lidí zastřelili útočníci ve čtyřech restauracích a barech v centru Paříže.

Minimálně dva výbuchy se podle Reuters odehrály u fotbalového stadionu, kde probíhal zápas mezi Německem a Francií. Fotbalu přihlížel i prezident Hollande.

Kdo má útok na svědomí?

Podle informací, které zpravodajské služby zachytily na Twitteru, panovalo už od rána přesvědčení, že pachatelem je Islámský stát. Ten se také po poledni k útoku přihlásil, Francie podle jeho prohlášení zůstane cílem útoků.

V řadách IS slouží hodně Francouzů (víc než jiných Evropanů) a Belgičanů (nejvíce v přepočtu na obyvatele). Útok navíc může souviset s tím, že Francouzi ohlásili letecké útoky na pozice IS a stěhují do blízkosti IS letadlovou loď.

Útočily tři týmy teroristů, všichni útočníci měli na těle připnuté pásy s výbušninami připravenými k odpálení. Jeden ze zabitých atentádníků byl třicetiletý Francouz pocházející z jižního předměstí Paříže, který měl z minulosti trestní záznamy a od roku 2010 ho tajné služby registrovali coby islámského extremistu. U těl dalších zabitých útočnicků byly nalezeny tři cizí pasy, jeden egyptský a dva syrské. Není zatím potvrzené, že útočili nositelé těchto pasů. Policie zatkla několik podezřelých z podílu na přípravě útoku v Bruselu a na francouzsko-belgických hranicích.

Už jsme něco podobného zažili?

Západ už má zkušenost s útokem na Ameriku 2001 (zemřelo 2977 obětí), v Madridu 2004 na příměstské vlaky, kde bomby zabily 191 lidí, a na londýnskou MHD v roce 2005 (56 obětí). Nejvíce se ale pařížský teror podobá svojí koordinovaností několika útoků a cílením na jedno město událostem v indické Mumbai (dříve Bombaj) v roce 2008. Několik útočnicků, kteří připluli do města z moře na člunech, postřílelo na několika místech v ulicích 164 lidí, další stovky zranili. Tehdejší útok se ukázal z pohledu teroristů jako velmi účinný. Vnesl do města obrovský chaos a strach.

Události v Paříži jsou evidentně velmi podobné – jak počtem obětí (zatím je hlášeno 129 mrtvých), tak šokem způsobeným městu i celé zemi.

převzato z respekt.cz

(Ne)diskriminace

4. listopadu 2015 se v Muzeu romské kultury, na Bratislavské 67 v Brně, konala konference pod názvem „(NE) DISKRIMINACE ROMSKÉHO ETNIKA V ČESKÉ REPUBLICE“

Konference byla zahájena v 10 hodin úvodním slovem Anny Šabatové – veřejné ochránkyně práv. Následovalo představení projektu „Hledejme společně novou cestu!“ a výstupy výzkumného šetření na téma „Romská žena – identita, role a postavení“ – slova se ujala Kateřina Hodecká společně s Martinou Hynkovou z genderového informačního centra NORA. V 10:30-10:50 přišlo na řadu téma Vzdělávání Romů v České republice s Petrou Bandouchovou z MRK. Konference pokračovala ve stejném duchu na téma: Ze školy na trh práce: Individuální strategie mladých Romů, gender a etnicita očima učitelů, které měla na starost Helena Franke z organizace Otevřená společnost. Po přestávce na kávu pokračovala panelová debata, která nesla název „Jak ven ze slepé uličky aneb situace romského etnika v ČR 26 let po Sametové revoluci.“ Tohoto tématu se ujali ti nejlepší jako jsou: Jana Horváthová, Lucie Obrovská, Radek Jiránek z Agentury pro sociální začleňování, Helena Křištofová – Magistrát města Brna, Ivona Parčiová – IQ Roma servis, Miroslav Zima – Drom. O kulturní vložku jsem se postarala osobně i já. Zpívala jsem romskou hymnu Dželem Dželem a píseň Besa me mucho v romském podání. O klavírní doprovod se postaral člen tanečního souboru Merci, Ladislav Balog. Závěrem konference byla premiéra dokumentárního filmu Zuzany Dubové „Černé labutě“. Před ukončením konference proběhla krátká diskuse s představitelkou dokumentu Miladou Landoriovou a režisérkou dokumentu Zuzanou Dubovou.

Veronika Kačová

O Lojzkus

„Lojzku, ul'ílas pes tuke čhajori!“ vičinel pre leste e babica. O Lojzkus hino bachtalo dad dešengero čhavengro. Savore leskere čhave imar barile avri a hin len romňija he čhave. Kola najternederňake dine nav Sofi. Bararenas la avri lačhores, sikhavenas la a ľikerenas laha o romane sikhľ'ipena. Džanelas te kheel he te giľavel. O berša denaše a latar bariľas avri terňi šukar džuvľi. Pro šero la has šukar kale kandrate bala, ciknoro nakhoró, thule vušta a bare čokoládove jakha. Dokerďas e škola a rakhľ'a peske lačhi but'i, aľe has dur le kherestar. Imar nadikhelas angle peste ča vajkeci cikne kherora he priroda, sar ehas sikhad'i. Dikhelas vareso aver. Has oda andro hlavno foros, pherdo motora, droma he bare panelaka. E daj le dadeha pes pal late daranas. Aľe te gondolinenas pre oda, hoj lačhes zarodela a šegetinela lenge pes te dochudel andal o čoripen, ta soske na? Nahas but čore, aľe ko bi nakamľahas buter, na? He mukhle la andro baro vilagos. E Sofija kerelas but'i a zarodelas love, aľe pal savoro, so zarodelas, mušinelas te poťinel o kher. Ta našt'i šegetind'as peskra famel'ijake. Paľis peske rakhľas andre but'i kamartos, so peske leha rado vakerelas. Polokores pes andre peste zakamavenas a phirenas peha. Aľe koda lakro piranoro nahas romano čhavo. Has oda gadžo. Chalas la čeporo o šero, bo e daj le dadeha la sikhavenas, kaj šoha te napomukhel peskro romipen. Sa lakre pheňa he phrala dživen Romenca. Aviľa o časos, kaj te sikhavel le piranes la dake he le dadeske. Anglal lenge vičind'as, kaj lestar te na predaran. Lenge oda aľe nahas pre dzeka. „Lojzo, so keraha? Našt'i dživel le gadžeha. Hem le gadžes hin aver gondolišagos sar le Romes, savoro dikhel visardes. Hin oda možno, hoj peske jon duj achal'on?“ diliňaľolas avri e daj. Lakro Lojzkus lake phenelas, hoj te nadaral. „Aľe mamó, de tuke smirom. Šaj avel oda gadžo barvalo a amen pes paľis šaj dochudas andal kaj chev. Keraha pes khatar leste, hoj sam lačhe manuša a te prindžaraha, hoj hino barvalo, no ta les laha maškar peste! He te les naavľahas love, ta bi laha naačhalas, na?“ Thode leske pro skamind goja le grulenca šukares avri peke. Avľa andre, bešľas tele a nič navakerlas. E daj la Sofijaha gele andro obyvakos a le muršen mukhle korkoren. O dad Lojzkus leske phend'as, kaj pes te nalahďal a me lel peske romaňi špeciјalita. O gadžo pes nalahďalas, iľas andro vast čhuri a čhingerelas peske... a vakerelas... a čhingerelas. O goja pes andal o taňiris polokes našavenas. Pro kredencos has mek jekh taňiris le gojenca, aľe oda has perdal o murša, sar avena andal e but'i. O dad o Lojzkus peske chut'ílas pro budaris. Sar avelas pale, te peske nadophandľas aňi e gombička paš e cholov, bo dikhľas paš o kredencos le gadžes, sar peske o goja rakinel andro žebi! O Lojzkus les kamelas te chudel tel e meň, aľe jov les dikhľas a iľas o čanga pro phike. Chudelas peske o žebi a denašelas khatar e dvora het. O dad andro papučki denašelas pal leste, aľe nachudľas les. E nadophandľi cholov pes leske mukhľas tele, bond'arde pes leske o čanga a peľas pre phuv. Naačhiľas leske nič aver, ča les te koškerel: „Tu žobrakona, imar ma av pale!“ E Sofija denašľas avri a naachaľolas, so pes ačhiľas. Naachaľolas, kaj pes našt'íľas lakro pirano a soske lakro dad pašľol andro jiv pre phuv bi e cholov. **Milka Kačová**

Lojza

„Lojzo, narodila se ti další holka!“ volá na něj porodní bába. Lojza je šťastný otec deseti dětí. Již všechny jsou dospělé a mají svoje partnery i své potomky. Nejmladší pojmenovali Sofie. Vychovávali ji skromně, lpěli na vzdělání a dodržovali s ní romské zvyky. Uměla tančit i zpívat. Roky ubíhaly a z ní vyrostla mladá, krásná slečna. Její hlavu zdobily černé, kudrnaté, husté kadeře, malý nosík, plné rty a velké čokoládové oči. Dostudovala a našla si dobře placenou práci, ale daleko od domova. Už před sebou neměla jen pár menších domů a přírodu, jak byla zvyklá. Naskytla se jí úplně jiná podívaná. Bylo to v hlavním městě, plném dálnic, aut a vysokých paneláků. Rodiče se o ni ale báli. Jenže když pomysleli na to, že bude dobře vydělávat, a pomůže jim dostat se z nuznějších poměrů, tak proč ne? Nebyli na tom úplně špatně, ale kdo by nechtěl víc, že? Pustili ji tedy do světa. Sofi pracovala a vydělávala peníze, ale všechno, co ušetřila, dala na nájem. Takže své rodině pomoci nemohla. Časem si v práci našla kamaráda, se kterým si moc rozuměla. Postupně se do sebe zamilovávali a začali spolu chodit. Jenže, ten její milovaný nebyl romského původu tak jako ona. Byl to gádžo. Měla trochu výčitky svědomí, protože rodiče ji celý život učili, aby se svého romství nikdy nevzdávala. Všechny její sestry i bratři žijí s Romama a Romkama. Nastal čas, aby svého milého ukázala své rodině. Předem zavolala, aby z něho nebyli překvapení. Rodičům se to nelíbilo. „Lojzo, co budeme dělat? Nemůže žít s gádžem! Dyť gádžo má jiné myšlení než Rom, všechno vidí jinak. Je vůbec možné, aby si s ním Sofi rozuměla?“ hystericky šilela máma. Její Lojza ji uklidňoval. „Ale mámo, zklidni hormon. Třeba bude ten gádžo bohatý a my se pak dostaneme z téhle díry. Budeme se k němu chovat mile a když poznáme, že je prachatý, no tak ho přijmem! Kdyby neměl peníze, tak by se o ni přece neucházel, ne?“ Přichystali mu na stůl goja plněné bramboráma a do křupava opečené. Vstoupil dovnitř, posadil se a mlčel. Máma se Sofii si šly popovídat do obývací a nechaly chlapy o samotě. Táta ho pobídl, aby se nestyděl a ochutnal romskou specialitu. Gádžo se neostýchal, vzal si do ruky nůž a krájel si.....a povídal.....a krájel. Goja z talíře postupně mizely. Na kuchyňské lince ležel ještě jeden plný talíř, jenže to měli přichystané synové, až přijdou z práce. Táta Lojza si odskočil na záchod. Když se vracel, tak si nestihl ani dopnout knoflík u kalhot, když viděl gádža, jak stojí u kychyňské linky a vkládá si goja do kapes! Lojza ho chtěl chytnout pod krkem, jenže on si ho všimnul a vzal nohy na ramena. Držel si kapsy a utíkal přes dvůr pryč. Táta se v papučích vrhl za ním, jenže ho nechytil. Nedopnuté kalhoty mu spadly, zamotaly se mu nohy a upadl. Nezbylo mu nic jiného než nadávat: „Ty jeden žebráku, už se nevracej!“ Sofie vyběhla ven a vůbec nechápala, co se to vlastně stalo. Nechápala, kam zmizel její kluk a proč její táta klečí ve sněhu bez kalhot. **Milka Kačová**

S Milanem Ščukou o romství, Romech a možnostech...

Dokončení ze str. 1

Milan Ščuka

foto: Sabir Agalarov

můžeme lehce pochopit, že velikost této zakázky není pro PORR nikterak zajímavá a strategická. Rozhodnutí vedení o účasti ve výběrovém řízení a získání této zakázky tedy já osobně považuji za nádhernou odměnu od společnosti za to, že jsem se ujal pozice obchodního ředitele v této rakouské firmě a také odměnu za to, že jsem Rom. Vedení společnosti mi tak umožnilo podílet se na obnově historických faktů týkajících se mého původu, něčeho, co považuji za svoji srdeční záležitost. Romové a reprezentanti jiných národů, jejichž předkové zahynuli v Hodoníně nebo byli odtud odesláni do jiných táborů smrti, tak budou mít možnost vzpomínat na oběti nacismu a komunismu v moderních prostorách památníku. Jinak řídím všechny ostatní projekty na Moravě, jejichž hodnota v letošním roce se pohybuje okolo čtyř set milionů korun. Předpokládám progresivní růst naší pobočky v dalších letech, a to nejen co se týče obratu, ale i co se týče pracovních příležitostí.

Zaměstnáváte tady další Romy?

A zda vy ze své pozice usilujete a napomáháte tomu, aby v PORRu pracovalo víc Romů?

V letošním roce jsme měli několik výběrových řízení na různé pozice jako například „příprava do stavební výroby“, „rozpočtářů“, stavební výroby a s politováním musím říct, že se tady žádný Rom neobjevil. Upřímně musím říct, že kdyby takový uchazeč se tady objevil a měl odpovídající kvalifikaci, tak udělám vše pro to, aby tuto práci získal. A jsem přesvědčen o tom, že PORR jako takový by proti tomu nikdy nevzněl žádné námitky. Je to multikulturní společnost, ve které se setkává obrovské množství různých národností a kultur.

Z toho se rodí otázka, jak je to vlastně s diskriminací v nadnárodních společnostech?

Něco takového v nadnárodních společnostech ze své podstaty není, neexistuje. Tady je všechno o kvalifikaci a tom, jestli je někdo Rom nebo černoch, o tom se tady nepřemýšlí. Pro lidi, kteří pracují v PORRu, včetně nejvyššího managementu, je to naprosto normální, že ve společnosti pracují všechny národ-

nosti světa. Oni nespátřují nic normálního na tom, že jsem Rom. Tady je to naopak moje výhoda. Rasismus či jiné formy diskriminace v PORRu nejsou.

Co byste doporučil mladé generaci Romů, kteří mají nápady, ale zároveň strach, kteří neví, jestli mají směřovat ke „gádžovskému“ světu kvalifikací anebo mají zůstat u svých rodin, dětí, přivýdělků a sociálních dávek?

Podívejte se, jsem přesvědčený o tom, a to na základě vlastních pozorování, že nám roste romská inteligence. Čím dál tím větší množství Romů získává vzdělání a tituly. Zároveň si ale všímám i faktu, že mnoho z těch mladých lidí si pak v reálné praxi nenajde uplatnění. Bohužel musím přiznat, že česká společnost jako taková není na multikulturalismus připravená, sama se rozvíjí. Romové se prostě od většiny liší a vždy lišit budou a naše mladá kvalifikovaná a vzdělaná generace naráží a bude narážet na společenský mantinel rasismu a xenofobie. Je možné to většinové společnosti vyčítat, nicméně s ohledem na to, co ještě před nedávnem způsobil v naší zemi „bolševik“, který vymítal ze společnosti zdravé demokratické hodnoty v průběhu padesáti let, nelze se divit, že současnost je taková jaká je, a ne jiná. Česká společnost včetně romské je prostě stále infikovaná primitivními myšlenkami, předsudky a vzájemnou hostilitou. Společnost potřebuje nějakou dobu na vlastní rozvoj.

A co tedy mají mladí lidé, podle vás, dělat v takové situaci?

V prvé řadě mít tah na branku, zbavit se vnitřních virtuálních strachů. Není potřeba se ničeho obávat. Můžu pocítovat, že můj původ je můj handicap, ale navelek to nesmí být cítit. Já doporučuji mladým lidem, aby to prostě nedávali najevo, aby se toho nebáli. Pokud tu kvalifikaci mají, tak aby se vydávali za svým cílem, hledali cestu a pokud to nejde rovně, tak to jde zleva, zprava, zepředu nebo zezadu. Cestu je potřeba najít, jít po ní a dosáhnout cíle. A tímto prostřednictvím Romano hangos vyzývám všechny mladý kvalifikovaný Romy, aby se účastnili vý-

běrových řízení, šli za mnou a hledali práci třeba u nás v PORRu. Já osobně udělám vše pro to, aby práci získali. Není totiž nic horšího pro člověka, než když ve stavu momentální beznaděje a slabosti se rozhodne zahodit svoji kvalifikaci a přijmout nekvalifikovanou práci. Daleko lepší volba je neustále se dovzdělávat a zároveň hledat na trhu práce své místo.

Jaká je podle vás budoucnost integrace Romů?

Je prima, že se jednotlivcům podaří nějak uspět. Pořád ale budou mít romský původ, za který se budou muset za současných podmínek stydět. Já například považuji svůj původ za své privilegium a něco navíc. Byl bych rád, kdyby se celý náš romský národ posunul. To, že uspějí jednotlivci, je super, opakují, ale neposouvá to celý náš národ. Proto se na slovo integrace nedívám skrz prsty, protože mám sebereflexivní vědomí o tom, že bohužel můj národ jako celek se do společnosti zatím nezačlenil. Zároveň majorita už by mohla dožrát a vytvořit prostředí, ve kterém společným úsilím proběhne integrace. Nemyslím tím zlehčování podmínek pro Romy, taková politika nikam nevede. Co je lehké, není do budoucna nikde váženo. Romové jako národ, který chce zůstat v Evropě, mají jedinou cestu, a tou je vzdělání a majorita zcela určitě musí vytvořit zdravé prostředí postavené na multikulturním uvažování a objektivním hodnocení inteligentních a podotýkám kvalifikovaných lidí.

V nadnárodních společnostech integrace probíhá lépe?

V nadnárodních společnostech se tyto věci neřeší, tam je jiný duch. Tam se na člověka nedívají skrz prsty kvůli původu. Mysl za hranicemi České republiky není pokřivená. Já jsem posláním stavař, a tímto vyzývám ještě jednou, že pokud někdo mezi Romy má stavební školu, stavební průmyslovku nebo dokonce vystudovanou stavební fakultu, ať se začne ucházet o pozici v PORRu, jsem připraven jim pomoci. Hleďte zaměstnání u zahraničních společností, tam vás nečeká nic jiného než práce, zdravý kolektiv a pravidelná výplata.

Rozhovor vedl Sabir Agalarov

Milan Danihel: Podnikání v pohostinství mě vždy uživilo

Vždy dobře naladěný, usměvavý čtyřicátník Milan Danihel je dnes manažerem kavárny Beng v Muzeu romské kultury v Brně. Přestože podnik vlastní, neštítí se práce a celé dny obsluhuje spokojené návštěvníky brněnského muzea. Kromě kvalitní kávy Milan Danihel zařizuje i občerstvení na konferencích pro skupiny a jednotlivce. Pojďme od držitele černého pásku v karate a profesionálního kavárníka zjistit, jaké to je věnovat se střednímu a malému podnikání v Brně.

Jak dlouho se věnuješ podnikání? Podnikání se věnuji od roku 1995. Přiměla mě k tomu shoda okolností. Dělal jsem vedoucího baru u pána, který ukončil svoji činnost a já jsem jeho business převzal. Měl jsem velkou výhodu, že jsem začínal jako mladý kluk po vojenské službě u jednoho vedoucího. Ten mi dal velké rady, co se týče hostinecké činnosti. Já totiž nejsem ani vyučený číšník, mám střední automobilní.

Jaké změny v průběhu dvaceti let proběhly? Jaké bylo podnikání tehdy a jaké je dnes?

Za tu dobu jsem změnil tři podniky. Začínal jsem na diskotéce Oáza, kam chodila převážně romská mládež. Byl to podnik téměř výhradně pro Romy. Všude jinde po Brně měli v té době Romáci zákaz. Jednalo se tedy o klasickou diskotéku. Mohl jsem podnikat pouze pro Romy. Pro majoritu to tehdy nešlo. Když se v té době někde objevil Rom, tak v většině případů se člověk setkal s negativním přijetím. Na druhou stranu musím uznat, že jsem nikdy neměl problémy s úřady. Naopak byli rádi, že jsem s podnikáním začal. Dneska bych řekl, že už je to horší. Dnes to není tak objektivní, jak to bylo předtím. V devadesátých letech jsem třeba nevěděl, že mám zažádat OSU o umožnění veřejné hudební prezentace a tehdy mi vyšli vstříc. Místo pokut a soudních tahanic jsem dostal rady, jak mám správně postupovat.

Dnes je z tebe kavárník...

Ano, dnes podnikám nadále v hostinecké činnosti. Jsem v Muzeu romské kultury, mezi svými lidmi, v krásném inteligentním prostředí. Udržuji převážně kavárenský styl a zařizuji i občerstvení pro většinu akcí pořádaných muzeem.

Je to klidný průmysl, který je celý o kávě, k níž mám sám vřelý vztah.

Často vzpomínáš v rozhovoru na svoji karatistickou minulost.

Ano, jako mladý kluk jsem začal dělat karate, dosáhl jsem v něm určité vysoké úrovně, a pak jsem s tím musel ze zdravotních důvodů přestat. V hlavě ale cvičit nepřestávám. Karate mě naučilo disciplíně a umění držet jednotnou formu. Když začínám kata, musím ji dokončit. Pro podnikání platí totéž – přes všechny nesnáze umět dokončit to, co jsi začal.

Jaké kroky musí dnes, podle tebe, podniknout člověk, aby uspěl v podnikání?

Dneska jestli někdo chce začít business, potřebuje základní kapitál a také záměr, čili vědět, co přesně chce dělat a pro koho. Kavárenská činnost například není určená pro ty, kdo chtějí zbohatnout, ale pro ty, kdo chtějí klidně a dobře přežít. Doporučuji každému, kdo v sobě cítí síly, zkusit podnikat. Základní kapitál dnes lze získat z bankovníctví a dají se získat dotace i na úřadu práce.

Chceš svoje podnikání ještě dále rozšiřovat?

V hlavě se rodí různé myšlenky, ale už mám pokročilý věk a také obavy. Chci koupit lepší kávovar, investovat do ještě lepší kávy. Mám velký sen, otevřít opravdovou romskou restauraci, něco jako Cikánská izba v Českém Krumlově. Hrála by se tam cimbálovka, podávala by se tam multikulturní jídla a mohla by tam chodit česká a romská společnost. Když taková restaurace má nehorázný úspěch v Krumlově, proč by to mělo dopadnout špatně v Brně, že jo?

Znáš hodně Romů, starých i mladých. V jakých oborech nejčastěji podnikají?

Určitě jich podniká dost ve stavebnictví, znám zámečníky, klempíře, zedníky. Dnes každý studuje vysokou školu a řemeslníků je málo. I do budoucna to má velký smysl. V Brně například nejsou instalatéři. Kamarád v tom podniká a stěžuje si, že neví, kam dřív. Také slušný zedník si dnes vydělá stejně jako doktor.

Rozhovor vedl Sabir Agalarov
foto: Sabir Agalarov

Džanes romanes XVI

Keras but'i.	Pracujeme.
but'i	práce
but'akero	pracovitý
Kerav but'i.	Pracuji.
Nakerav.	Nepracuji.
Som pre sociálka.	Jsem na sociálce.
Nane oda mištes.	To není dobře.
Kamav te kerel.	Já chci pracovat.
O Roma mindig kerenas but'i.	Romové vždy pracovali.
phari but'i	těžká práce
te chanel	kopat
Kanastar ge'om pro Čechi, phari but'i me ča keravas.	
Od té doby, co jsem přijel do Čech, těžce jsem pracoval.	

muraris	zedník
podňikatel'is	podnikatel
pekel maro	peče chleba
Nane but'i, nane maro.	Není práce, není chleba.
Bije but'i nane marik'ľa.	Bez práce nejsou koláče.
Khandel leske e but'i.	Práce mu smrdí.
Phirel te kerel pro kales.	Chodí dělat na černo.
žuži but'i	čistá práce
mela'li but'i	špinavá práce
te šulavel	zametat
te tavel	vařit
Dživipen bije but'i nane dživipen.	Život bez práce není život.

Jan Horváth

O Roma kamen te kerel but'i

O Roma mindig kamenas te kerel but'i, paš o komunisti savore Roma kerenas phari but'i, savi o gadže na kamenas te kerel. Chanenas o vikopi, budínenas o khera, o fora. Kerenas andro tovarňi, pro šachtí, pro statki. O džuvl'ija tiž kerenas, kas nahas but čhave. Miri daj, sar sas terneder, ta kerelas ko barvale gadže. Žužarelas lengero kher, tavelas lenge. Adad'i-ves šaj phenas, sas au-pair. Kana sas phureder, ta bešelas khere paš o čhave. Sar hin akana la but'aha?

Hin but Roma, save peske našťi arakhen lačhi but'i, choc bi kamenas te kerel.

O podňikatel'a nakamen le Romen te del but'i, aľe hin tiž čačo, hoj varesave na kamen te kerel, khandel lenge paťival'i but'i, bešen khere pre sociálka. No, pre aver sera, šaj dikhas pro stavbi but Romen, keren sar murara, džanen te kerel o droma, chodnika. Sar dlaždiči keren sombat the kurko. Mire trin čhave keren tiž sar dlaždiči, podňikinen, avka peske zaroden paťivale love. Hin oda phari but'i.

Čačipen ehin, hoj bije but'i nane dživipen aňi marik'ľa. **Jan Horváth**

Romové chtějí pracovat

Romové vždy chtěli pracovat, za komunistů téměř všichni vykonávali těžkou a namáhavou práci, kterou gádžové odmítali vykonávat. Kopali výkopy, stavěli domy a města.

Také pracovali v továrnách, v dolech a v zemědělství.

Ženy také pracovaly, ty, které měly hodně dětí, se staraly o rodinu.

Moje matka zamlada pracovala u bohatých sedláků, starala se o jejich domácnost, vařila, prala. Dnes se tomu říká vychovatelka au-pair. Ve stáří už seděla doma a starala se o nás.

Jaká je situace dnes?

Mezi námi je spousta lidí, kteří si nemohou najít vhodné uplatnění, žádnou práci nemůžou najít.

Podnikatelé a firmy jim neumožní pracovat z různých příčin. Je také pravdou, že je dost těch, kterým daná situace i vyhovuje, nechtějí makat a sedí doma na sociálce.

Je však pravdou, že na stavbách vidíme mnoho romských dělníků, budují nové chodníky a komunikace.

Pracují jako dlaždiči a kameníci. Moji tři synové také pracují jako dlaždiči, musí dělat i o sobotách a svátcích. Je to namáhavá a těžká práce, ale vyplácí se jim poctivě pracovat a tak si vydělávat na živobytí.

Bez práce totiž není život ani koláče.

Jan Horváth

foto: Sabir Agalarov

Na cirkuse miluju tu pestrost! Člověk má neuvěřitelné pole působnosti.

„Cirkus může dělat každý a každý si v něm najde to své. Takže pokud má někdo chuť trávit svůj volný čas trochu jinak, naše cirkusové brány jsou mu dokořán,“ říká v rozhovoru pro Romano hangoS pedagogický pracovník v sociálních službách IQ Roma servis a představitel Cigi Cigi Cirkus, Vojtěch Veselý.

V současné době v ČR existuje okolo třiceti cirkusů. Známymi provozovanými cirkusy na území Česka jsou Originál cirkus Humberto, Cirkus Bob Navarro King, Národní Cirkus originál Berousek, Cirkus Kellner, Cirkus Carini, Cirkus Bernes, Cirkus Praga, Národní Cirkus Aleš Barlay, Cirkus Jo-Joo, dále pak Cirkus Andres, Cirkus Astra, Cirkus Cramer, Cirkus Pacific, Cirkus Prince, Cirkus Sultán (Berousek), Cirkus Romanzo, Cirkus Alegrie, Cirkus Tornádo, Cirkus Williams, Cirkusové šapito Berousek, Cirkus Rudolf Berousek, Cirkus Tony, Cirkus Jung, Cirkus Rodolfo, Cirkus Josef Wertheim a mnohé další.

Mimo jiné se u nás v poslední době rozvíjí dětské cirkusy. Prvním takovým dětským cirkusem v České republice je brněnský cirkus Le Grando, který po vzoru Německa vede děti k umění sebe-prezentace a pohybové zdatnosti v cirkusových disciplínách jako jsou: jízda na jednokolce, chůze po laně, balanční koule, akrobacie pozemní i vzdušná, klaunské dovednosti a mnoho dalších. Mezi ně patří také dětský cirkus Cigi Cigi Cirkus pod vedením Vojtěcha Veselého.

Jakým způsobem se ve vás probudila myšlenka vytvořit jedinečné seskupení mladých, malých divadelníků?

Letos desátým rokem funguji v brněnské skupině Cirkus Le Grando, která běží pod hlavičkou Lužánek – střediska volného času, ve kterém se věnujeme především dětem. Díky Le Grandu jsem za ty roky absolvoval spoustu nejrůznějších workshopů, zahraničních výměn, představení, festivalů, ale především jsem získal hromadu zkušeností v cirkusové pedagogice. Když jsem pak nastoupil do IQ Roma servis, byla to volba celkem jasná. Například v Německu jsou tyto cirkusové školy hodně rozšířené a populární a ze zkušenosti vím, že to jde i u nás. Spojením cirkusu, pedagogiky a sociální práce vznikl směr, který se jmenuje social circus. Různě po světě existuje X organizací, které pracují s jakkoli sociálně vyloučenými dětmi, ale i dospělými, právě pomocí cirkusu. Tento způsob se zdá možná spoustě lidí směšný, ale přináší výsledky. A ti, kteří se učí pracovat v týmu, odbourávat nedůvěru v sebe samé, dostávají možnost smysluplně trávit svůj volný čas, a tím se vyhnout patologickým jevům.

Na jaké téma s dětmi vystupujete?

Ani bych to nenazval téma, píše disciplíny. Zatím fungujeme velmi krátce, a tak i materiální možnosti jsou dost omezené. Věnujeme se tedy nejvíce žonglování, klaunice a přízemní akrobacii. V cirkuse se staví představení trochu jinak

než při normálním divadle. Je třeba dobré si zadat nějaký počet věcí (6 míčků, 2 talíře, židle, polštář, kufr,...) a pak chrlit nápady. Nešla by ta židle udržet na nose? Nešlo by žonglovat s dvěma míčky a polštářem? Co kdyby ten kufr brečel, když se otevře? A tak dále, a tak dále.... Pak je důležité na všechny nápady navléct příběh, přidat hudbu a v podstatě máme hotovo. Tohle může být jeden z tisíců způsobů, jak udělat představení, a to mě na cirkuse baví!

Jak to děti baví?

Teď už si troufám říct, že baví. Delší dobu jsme k sobě hledali cestu a ztráceli ostych. I za dětmi, i za mnou je obrovský kus práce, který nám začíná rodit výsledky. Děti jsou velmi šikovné a na každou zkoušku přichází s novými nápady.

A vás?

Na cirkuse miluju tu pestrost! Člověk má neuvěřitelné pole působnosti! Může se vyřádit herecky, výtvarně, hudebně, sportovně. Dostane se mezi spoustu zajímavých lidí a podívá se na spoustu super míst. Já jsem si tohle všechno zažil a zažívám. A teď to snad bude čekat i naše

mladá artisty. Takže ano, baví...)

Fungujete v IQ Roma servis jako pedagogický pracovník v sociálních službách, jak se vám v práci líbí a jaký máte kolem sebe pracovní kolektiv?

Svoji práci miluju! IQ Roma servis je kolektiv úžasných lidí a každý den jsem víc a víc hrdý na naši organizaci! Mám kolem sebe spoustu různých typů lidí, kteří ale dohromady tvoří jeden pevný celek! IQ Roma servis má hlavní sídlo v Brně, já ale pracuji na brněnské pobočce a mezi kolegy se cítím více než doma.

Vrat'me se k cirkusu, jakou máte hudbu k představení?

Hudbu si vybíráme víceméně náhodně. Ke každému číslu se hodí jiná. K našemu aktuálnímu vystupu máme převážně balkánskou hudbu, ale i klasickou klaunskou muziku nebo nově i trochu svižnější kapelu MOVITS.

A co kostýmy, kdo vám je vymýšlí a šije?

Zatím fungujeme opravdu chvíli a tak se snažíme shánět jakékoli hodící se oblečení, klobouky, brý-

le, klaunské nosy... Tvoříme si takovou malou kostymérnu, abychom měli do budoucna z čeho vybírat.

Nedávno jste měli vystoupení v Praze na Romském stanu, jaká byla účast a jak se vám představení líbilo?

Dojmy jsou ještě víc než čerstvé. Děti před každým představením bojují s velkou trémou, která ale opadá při vstupu na scénu. V Praze jsme hráli poprvé ve velkém stanu a pro děti to byl obrovský zážitek. Bylo v tom hodně takzvaných poprvé. Poprvé velký stan, poprvé daleká cesta a pro mnohé poprvé Praha. Sklidili jsme velký potlesk a spoustu chvály si aktéři vyslechli i po představení. Dokonce rozdávali i autogramy. Takže abych to shrnul: Líbilo se nám to celé moc a doufáme v další akce podobného rázu!

Kde se chystáte vystoupit v dalších dnech?

V září nás čekaly hned dva vystupy na domácí půdě, to znamená v Břeclavi. První vystup se odehrál přímo v centru města na pěší zóně a druhý v místním kulturním domě. No, a dál kdoví, kam nás kdo pozve a vítr zavane.

Máte nějaké další sponzory?

Fungujeme pod hlavičkou neziskové organizace IQ Roma servis a tato organizace je nám i oporným sloupem. Zatím jsme rádi za to, jak se nám podařilo projekt nastartovat a teď uvidíme, kam se vyvine dále. Nemáme žádná měřítka pro to, kdo ano a kdo ne. Cirkus může dělat každý a každý si v něm najde to své. Takže pokud má někdo chuť trávit svůj volný čas trochu jinak, naše cirkusové brány jsou mu dokořán.

Rozhovor vedla Veronika Kačová

Přijdou teroristé ke mně domů?

Děti u pietního místa v Paříži

foto: internet

Dětský francouzský časopis po pátečních teroristických útocích publikoval článek, ve kterém uvádí do problematiky své malé čtenáře a snaží se jim zodpovědět základní otázky: Je Francie ve válce? Přijdou teroristé ke mně domů? Časopis, který je určený dětem od sedmi do 11 let, je ohledně teroru v Paříži velmi otevřený, přesto citlivým způsobem popisuje tragické události a nabádá děti, aby se nebály.

Dětský časopis není zrovna běžné periodikum, kde by se očekával komentář k teroristickým útokům z 13. listopadu.

Právě děti se často objevují na snímcích v médiích, jak se účastní pietních akcí a k místům, kde umírali násilnou smrtí lidé, pokládají obrázky, květiny a zapalují svíčky.

Francouzský časopis pro děti Astrapi proto připravil speciální článek, ve kterém zaskvěuje své malé čtenáře do problematiky současných dní, a také pomáhá rodičům vysvětlit, jak mají o tak tragických událostech mluvit. Informoval o tom server Mashable.

„Pomůžeme vám to pochopit,“ začíná článek pro děti, jehož bezplatná verze koluje po sociálních sítích. Autoři se pustili do nelehkého úkolu, kterému se vyhýbá řada rodičů: vysvětlit bez negativních emocí těm nejmenším, proč muse-

lo umřít bez důvodu tolik nevinných lidí.

„Policie zatím útoky vyšetřuje, takže se moc o těchto vraždách neví. Známo je, že jsou to teroristé: lidé, kteří používají násilí, aby prosadili své názory. Jsou za to dokonce ochotni umřít,“ vysvětluje časopis.

Text inspirovaly otázky francouzských dětí, které se v televizi ptaly, co znamenají hrůzné fotografie v médiích, zda je Francie ve válce a jestli přijdou teroristé i k nim domů.

„Útočí na Francii, protože je to svobodná země, kde lidé mohou mluvit a žít tak, jak si přejí. Francie je ve válce s islamistickými zeměmi včetně Sýrie a Iráku. To je důvod, proč se mstí,“ píše se v článku, který nabádá, aby se děti nebály. „Nejlepší odpovědi na násilí a šílenství těchto mužů je pokračovat v normálním životě a dále respektovat ostatní.“

Autoři se nepouští do složitého vysvětlování ideologie islamistů, nezapomínají ale zdůraznit, že tito radikálové nemluví za většinu muslimů, kteří praktikují své náboženství pokojně. Magazin Astrapi se již dříve zaměřil na téma uprchlické krize, když vydal článek Uprchlíci a migranti? Proč o nich tolik mluvíme?

Tentokrát se věnuje strachu a budoucnosti, aby i ti nejmladší věděli, co se bude dít. Pochopitelnou for-

mu také přibližuje definici terorismu, radikalismu a roli Francie na Blízkém východě. Dětem mají rovněž pomoci ilustrace od Frédérica Benaglia, jako je plačící Eiffelova věž držící se za ruce s dětmi.

V časopise Astrapi se také objevila kresba dívky, která chlapci říká, aby se nebál, že více se strachují teroristé, které děsí svoboda. Ve finále Benaglio nakreslil děti za štítem s francouzskou vlajkou, jež je chrání proti zlu.

Vysvětlit dětem teroristické útoky, ke kterým došlo v jejich zemi, se snaží i řada psychologů. Ti varují, že není dobré držet je v nevědomosti a ignorovat jejich legitimní otázky. „Je velmi pravděpodobné, že vaše dítě uslyší o tom, co se stalo. Nejlepší je odpovědět na všechny otázky a vysvětlit jim fakta s potřebným emocionálním podtónem,“ řekl pro server Time Harold Koplewicz, prezident dětského psychologického institutu.

Harold dále upozorňuje na potřebu dětí vyjádřit své pocity k něčemu takovému, jako byly nedávné tragické události. Pomáhá jim to učit se zdravě zvládat podobné vyhrocené situace do budoucna. Rodičům doporučuje se otázkám nevyhýbat, ale podle věku dávkovat nutné informace. Důležité je zdržet se dramatických projevů, které by děti mohly akorát vyděsit.

text: jaz – aktuálně.cz

Mrtvý nemrtvý

Jednoho času žil na Slovensku stařík jménem Béla. Byl to vdovec. Ale měl pět dospělých synů, šest bratrů a čtyři sestry. Se svojí ženou žil více než třicet let. Bohužel těžce onemocněla a během několika let zemřela. Od té doby si Béla uzavřel svůj smutek hluboko do srdce a aby nikdo neviděl, jak moc trpí, tak si zvykl denně vypít flašku vína. Snažil se být stále veselým a usměvavým chlápkem. Rád se smál, rád si povídal a poseděl s přáteli. Pomáhal tam, kde se dalo. Pokud někdo potřeboval pomoc se stěhováním, s porážením dobytka anebo čímkoliv jiným, tak se nikdy nezdráhal a vždy byl při ruce. Celá vesnice si ho vážila a všichni ho měli velice rádi. Jednoho chladného podzimního dne před Dušičkami ho poprosil soused, jestli by mu nepomohl posekat dříví. Béla, i když byl v ten den oslabený, kašlal a za celý den se nenapil jediné sklenky vína, tak neodmítl. Vydal se mu na pomoc. Celý chladný večer řezal a skládal dříví jen tak polehku v bavlněném svetříku. Jako poděkování dostal od souseda placatku slivovice. Béla byl šťastím bez sebe. Těšil se, až se pěkně zahřeje. Než došel domů, začal velice škaredě kašlat a chrchlat krev. Strašně ho páliło na hrudi. Nejspíš jsem silně prochladl z té zimy, pomyslel si. Věřil, že ho slivovice z toho dostane a ráno mu bude líp. Vypil placatku na ex a usnul... a už se neprobudil. Ve spánku tiše a nečekaně zemřel. S nikým se nerozloučil, nikomu nic neřekl. Po dvou dnech si jeho rodina i známí všimli, že neslyší jeho smích, jeho srandíčky. Bylo to každému divné, že ho nepotkávají venku. Jeho dva synové šli k němu domů. Našli ho, jak leží na gauči a spí. Nemohli ho probudit. Zavolali doktora a ten samozřejmě konstatoval smrt. Oznámil jim, že tiše a bezbolestně odešel na onen svět za svojí milovanou ženou. Nikdo si ale nemohl představit život bez něj. Bylo u nich zvykem, že pokud někdo blízký zemře, tak mrtvý zůstane celý den u nich doma a až další den se bude konat pohřeb. Odnesli ho k nejstaršímu synovi, oblékli ho do černého kvádra a uložili do postele. Sešla se celá jeho velká rodina, jeho přátelé a známí. Hodně se pilo, mluvilo i plakalo. Pustili si i jeho oblíbené písničky. Všichni věděli, že Béla byl veselý člověk a takto by si to přál. Určitě by nechtěl, aby jen plakali a tiše seděli. Nejmladší chlapec, který u něho seděl a pozoroval ho, jak „spí“, zničehonic vykřikl, že děda dýchá! Synové přiběhli k němu, aby dítě uklidnili, že se mu nejspíš něco zdálo. Ale opravdu, i oni si všimli, že Béla dýchá! Měl otevřenou pusu a snažil se nadechnout. Nešlo mu to. Tak ho jeden z jeho bratrů bouchl silně do hrudi a on opravdu začal dýchat! Vstal a sedl si ke stolu. Začal s nima pít své oblíbené víno. Povídal si s nima. Tu noc se všichni radovali, zpívali a tančili. K ránu se s nima rozloučil, dal všem pusu na tvář, objal je a šel si lehnout. Zbytek rodiny nešel spát. Rozestavili se kolem jeho postele a kdo mohl, tak ho držel za ruce. Všichni věděli, že už se nikdy neprobudí. Pouze se vrátil, aby se rozloučil s těmi, které moc miloval.

Milka Kačová

Mulo džido

Jekhwareste dživelas pre Slovensko jekh phureder manušoro, so pes vičinelas o Belas. Has phivlo. Aľe has les pandž bare čhave, šov phrala a štar pheňa. Peskera romňaha dživelas buter sar palo tranda berša. Jekhvar phares nasvalilas a palis pro peskro nasvalipen muľas. Olestar, so pes kada ačhiľas, peske o Belas peskero pharipen zaphandas andro jilo, a kaj ňiko te nadikhel, sar but cerpinel, ta peske sikhľiľas sako d'ives te pijel jekh caklos moľori. Kerelas pestar asangutnes he pherasutnes manušes. Rado asalas, rado peske vakerlas a bešelas le baratenca a but rado lenca pijelas. Šegetinelas kodoj, kaj pes delas. Te varekaske kampelas te šegetinel varesoha, te murdarel le bales abo vareso avreha, ta pes naľikerlas palal, aľe mindar džalas. Calo gav les ľikerlas a dikhenas les but rado. Jekhvar, d'ives angle le Mulengro inepos has šil, aviľas pal leste leskro susedas a kamelas te šegetinel te razinel o kašta. O Belas has koda d'ives slabo, chasalas a vaš calo džives napiľas aňi jekh kučori moľori, ta he avka geľas. Geľas leske te šegetinel. Calo šilalo rat razinelas o kašta, ča andro loko svertericis. Sar pal'ikeriben les diňas o susedas paľenkica. O Belas has but lošardo. Našt' pes doužarlas, sar pes taťarla. Kim dogeľas khere, ta chudľas džungales te chasal a te chungarel rat. But les labarlas pro buke. Talam nasvaliľom ole šilestar, gondolindas peske. Piľas cal'i paľenka jekhvar avri a zasut'as... zasut'as a imar nauš'iľas. Andro soviben, polokes a naužardes muľas. Ňikaske nadiňas ačhiben le Devleha, ňikaske ňič naphend'as. Pal o duj d'ivesa imar leskri famil'ija he o manuša, so les prindžarenas, dikhle, hoj našunen leskro asaben, leskre pherasa. Savorenge oda has d'ivno, hoj pes leha narakhen avri. Leskre duj čhave gele ke leste. Rakhle les, sar pašľol pro gaučos a sovel. Našt' les upre ustaľnas. Vičinde le doktoris a jov lenge phend'as, hoj muľas. Phend'as lenge, hoj polokes a bi e dukh odgeľas pro aver vilagos pal peskri romňi. Savore has olestar našade. Ňiko nadžanelas, sar bi o leskro dživena. Has ke lende sikhľipen, hoj te vareko merala, ta o mulo avela calo d'ives ke lende a až pre dujto d'ives avela pohrebos. Ľigende les ko najphureder čhavo, urde les andro kale grati a thode les te pašľol andro haďos. Arakhľa pes calo leskri famil'ija, o barata a savore, so les prindžarenas. Avľas calo gav. But pes pijelas, vakerlas he rovelas. Mukhle peske leskre najfeder giľa. Sako džanelas, hoj o Belas has pherasutno manuš a kavka bi oda kamľahas. Nakamľahas bi, kaj ča te roven a polokes bešen. Najterneder čhavoro, so paš leste bešelas a dikhelas sar „sovel“, kerďas ňisostar ňič bari vika, hoj o papus dichinel! O čhave avle ke leste, kaj te phenen le čhavoreske, hoj ča vareso nalačhes dikhľas. Aľe čačes, he jon dikhle, hoj o Belas dichinel! Has leske o muj pale a kamelas te chudel o dechos. Nadžalas leske. Leskro phral les zorales čhindas andre khoňi a jov čačes dichinelas! Ušťiľas a bešľas peske paš o skamind. Chudľas lenca te pijel peskri najfeder mol. Vakerlas peske lenca, kaj has a so savoro dikhľas. Koda rat pes savore radisaľonas, khelenas he giľavenas. Pre to sara has imar o Belas but zuňimen, ta savoren čumidľas, kikidľas len ke peste a geľas peske te pašľol. Leskri famil'ija te sovel nagele. Thode pes te terďol khatar leskro haďos a chudenas les vastendar. Kavka pes leha lučinenas. Savore džanenas, hoj imar šoha naušťola. Ča aviľas pale, kaj te del ačhiben le Devleha savorenge, so len dikhelas rado.

Milka Kačová

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 11, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 9, zast. Dětská nemocnice

Přehled akcí listopad – prosinec 2015

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

STÁLÁ EXPOZICE Příběh Romů

Dějiny Romů od starověké Indie po současnost na ploše celého jednoho muzejního patra (350m²). V šesti sálech zhlédnete unikátní sbírky, umělecká díla i filmové dokumenty, to vše za doprovodu romské hudby. Expozice je vhodná pro děti i dospělé, vhodně doplňuje učivo základních a středních škol.

Pro skupiny – nutná rezervace:

pruvodce@rommuz.cz, tel.: 545 581 206

AKTUÁLNÍ VÝSTAVY A AKCE

Martin Holub řečený řezbář Matěj

...a možná přijede na koze

Dřevěné sochy, loutky a dekorativní hračky profesionálního řezbáře Martina Matěje Holuba z Horních Chvatlin, osobitého umělce s širokým spektrem umělecké tvorby, při níž uplatňuje svou vynalézavost a fantazii se smyslem pro humor, v originálním výtvarném a technologickém zpracování. 25. 9. 2015–21. 2. 2016

Doprovodný program k výstavě:

- 19. 11., 10–16 hodin / Výtvarné dílny s řezbářem v prostorách výstavy
- 13. 12., 17. 1. 2016, 21. 2. 2016, v 15 hodin / Nedělní výtvarná dílna pro děti s lektorkou v prostorách výstavy a dětském ateliéru, z níž si každý odnese svůj vlastní výrobek.
- Pro rezervaci místa na výtvarných dílnách kontaktujte lektorské oddělení: lektor@rommuz.cz, tel.: 545 214 419. Počet míst je omezený

PROMÍTÁNÍ FILMŮ S ROMSKOU TEMATIKOU:

Pravidelná promítání snímků s romskou tematikou. Po projekci vždy následuje diskuze s hostem. Vstupy na promítání jsou zdarma.

19. 11., 18:00 v Moravské zemské knihovně

Paula Duriňová: BARO MARIBEN (SR, 2013, 29 min) Dokument o holocaustu Romů na Slovensku, který představuje osobní příběhy přeživších. Snímek je promítán k 70. výročí konce 2. světové války. Následuje debata s odborníkem.

9. 12., 18:00 výjimečně v Muzeu romské kultury

Rudolf Adler: MAJSTR (ČSSR, 1974, 15 min)

Portrétní dokument o primáši Jožkovi Kubíkovi z Hrubé Vrbky promítaný v rámci hudebního vzpomínkového večera věnovaného odkazu primášů Jožky Kubíka z Hrubé Vrbky a Josefa Kubíka-Filíka z Velké nad Veličkou. Hostem moderovaného večera bude také režisér R. Adler.

DALŠÍ AKCE:

28. 11., 19:30 Koncert a výroční ples muzea

KDE: KC Semilasso, Palackého třída 126

Muzeum slaví 10. výročí existence jako státní instituce. Oslavy vyvrcholí v sobotu 28. listopadu 2015 v KC Semilasso. Součástí akce bude i koncert Moniky Bagárové a její R&B kapely, k tanci hraje Zdeněk Lázek band (latino, pop, čardáš). V průběhu večera bude předána Cena Muzea romské kultury za rok 2015. Pod záštitou hejtmana JmK JUDr. Michala Haška a primátora města Brna Ing. Petra Vokřála. Vstupenky v předprodeji v Muzeu romské kultury, KC Semilasso, TIC Brno, Vinotéka „U Mersey“, www.ticketportal.cz, www.ticketpro.cz. Počet míst je omezený.

9. 12. 18:00 Hudební vzpomínkový večer v Muzeu romské kultury

Hudební vzpomínkový večer věnovaný odkazu primášů Jožky Kubíka z Hrubé Vrbky a Josefa Kubíka-Filíka z Velké nad Veličkou. Během večera zazní vzpomínky pamětníků, budou promítnuty ukázky z archivních filmů, zahraje Horňácká cimbálová muzika Kubíci. Po skončení moderované části večera bude program pokračovat volnou hudební zábavou.

Každou první neděli v měsíci vstup do stálé expozice a výstav zdarma.

Sledujte Muzeum romské kultury i na facebooku

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Ples desetiletí Muzea romské kultury

Muzeum romské kultury zve veřejnost na Ples desetiletí, který proběhne 28. listopadu v KC Semilasso v Brně. Hlavní hvězdou večera bude Monika Bagárová se svou R&B kapelou, návštěvníci se mohou ale těšit i na horké čardášové rytmy a romskou muziku v podání Zdeněk Lázek bandu.

„Letos si připomínáme deset let své existence jako státní instituce. Myslíme si, že tato dekáda byla velmi úspěšná, vydobyli jsme si renomé v Evropě, kde jsme stále jediným muzeem dokumentujícím systematicky kulturu Romů. Zpřístupnili jsme stálou expozici představující celý Příběh Romů v lidských dějinách, krátkodobé výstavy expozici doplňují detailními pohledy na kulturu. Těšíme se, že naši příznivci oslaví toto jubileum s námi právě na plese, kde nebude nouze o překvapení,“ zve ředitelka muzea Jana Horváthová.

Vstupenky si můžete zakoupit za zvýhodněnou cenu 200 Kč v Muzeu romské kultury.

Ples desetiletí, 28. listopadu od 19:30, KC Semilasso

Vystoupí Monika Bagárová, Zdeněk Lázek band a další.

Předprodej vstupenek v v Muzeu romské kultury, v síti Ticketportal, a na dalších místech (TIC Brno, KC Semilasso, Vinárna u Mersey).

Radek Žák

Muzeum romské kultury

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

Nabídka inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)

1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)

1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)

menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25 %
žádosti o inzerci na mail: holomkova@srnm.cz

Nabízíme starší ročníky Romano hangos.

Cena jednoho ročníku 100,– Kč + poštovné.

Objednávky na: 545 246 673

nebo: holomkova@srnm.cz

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Jan Horváth-Döme, Karel Holomek. Sazba: Radim Šašinka. Elektronická verze: www.srnm.cz. Redakční rada: Roman Čonka, Prešov;

Alica Heráková, Brno; Drahomír Radek Horváth, Děčín; Ivona Parčiová, Brno; Barbora Antonová, Brno; Margita Racová, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s, Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.